

Ministerie van Economische Zaken

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA 's-GRAVENHAGE

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Telecommarkt

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000
T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ez

Ons kenmerk
DGTEM-TM / 13201848

Bijlage(n)
1

Datum 2 december 2013
Betreft Schriftelijk overleg over het Fiche: Verordening, mededeling en
aanbeveling Europese interne markt voor elektronische communicatie
(Kamerstuk 22112, nr. 1720)

Geachte Voorzitter,

Bijgaand zend ik u de antwoorden op de vragen die enkele fracties binnen de
vaste commissie voor Economische Zaken mij hebben gesteld in het kader van
het Schriftelijk Overleg over het BNC-fiche ontwerpverordening Europese interne
markt voor elektronische communicatie.

(w.g.) H.G.J. Kamp
Minister van Economische Zaken

Vragen van de leden van de VVD-fractie

Impact Assessment

Vraag

De leden van de VVD-fractie lezen in het fiche dat de Impact Assessment Board van de Europese Commissie in zijn opinie kritische kanttekeningen plaatst bij het voorstel, met name ten aanzien van de analyse van de te verwachten effecten van de nieuwe voorstellen. Kan de minister hier nader op ingaan? Hoe beoordeelt hij de kritische kanttekeningen van de Impact Assessment Board?

Antwoord

De Impact Assessment Board (IAB) heeft vier kritische kanttekeningen bij de impact assessment geplaatst. Allereerst vindt de IAB dat beter uitgelegd moet worden hoe de "regulatory shortcomings" zijn geïdentificeerd en wat realistisch bereikt kan worden met het voorstel. Ten tweede is de IAB van mening dat de voorstellen beter uitgelegd moeten worden. Ten derde zijn de effecten van de maatregelen voor de verschillende typen marktpartijen (en hun investeringen) onvoldoende inzichtelijk gemaakt. Tot slot zouden de standpunten van verschillende stakeholders beter in het voorstel geïntegreerd moeten worden.

Ik ben het voor een belangrijk deel eens met deze kritische kanttekeningen. In het BNC fiche is de proportionaliteit van het voorstel op belangrijke onderdelen negatief beoordeeld omdat voorgestelde middelen te ver gaan dan wel onvoldoende inzichtelijk is gemaakt dat de gekozen maatregelen effectief zijn. Ook vind ik het jammer dat er geen uitgebreide consultatie over de ontwerpverordening heeft plaatsgevonden en derhalve de standpunten van stakeholders onvoldoende zijn afgewogen. Het voorstel mist daarnaast een visie op andere belangrijke marktontwikkelingen, zoals de toegenomen concurrentie tussen traditionele telecommunicatiediensten en diensten die via internet worden aangeboden (zogenaamde *over-the-top* diensten). Ten slotte is Nederland van mening dat de discussie over de interne markt verbreed moet worden naar bijvoorbeeld auteursrechten en e-commerce.

Proportionaliteit

Vraag

De leden van de VVD-fractie merken op dat de minister schrijft dat de Europese Commissie te vergaande bevoegdheden krijgt ten aanzien van het gebruik van spectrum voor draadloze breedbandcommunicatie in de lidstaten en ook op het gebied van marktregulering. De Europese Commissie krijgt op deze terreinen veel ruimte en kan daardoor grote invloed uitoefenen op het nationale beleid. Zo is volledige uniformering van vergunningsvoorwaarden volgens de minister niet nodig om een goed werkende interne markt voor telecom te realiseren. Kan de minister nader toelichten waarom hij zich op dit standpunt stelt? Denkt hij dat alle

lidstaten zich bij minder uniformering zullen houden aan alle Europese regelgeving? Zullen zij niet geneigd zijn om bijvoorbeeld nationale spelers een voordeeltje te gunnen? En hoe werkt dit op het gebied van marktregulering; is het voor internationaal opererende bedrijven voordelig om met allerlei nationale toezichthouders met veel eigen beleidsruimte te maken te hebben?

Antwoord

Hoewel het verlenen van gebruiksrechten van spectrum in overwegende mate een nationale bevoegdheid is, geven de Kaderrichtlijn (2002/21/EG) en Machtigingsrichtlijn (2002/20/EG) reeds een duidelijk uniform Europees kader waarbinnen deze bevoegdheid moet worden uitgeoefend. Verder stelt de Commissie op grond van de Kaderrichtlijn wetgevingsvoorstellen voor bij het EP en de Raad tot vaststelling van een Meerjarenprogramma voor het Radiospectrumbeleid. Het lopende meerjarenprogramma is vastgelegd in beschikking 243/2012/EU. De Commissie ziet toe op de naleving en kan ook nu al optreden als nationale spelers worden bevoordeeld (non-discriminatie beginsel). Het kabinet is een groot voorstander van transparantie van procedures en van voorspelbaarheid van beleid. Ook is een goede onderbouwing van een veiligontwerp van groot belang, zeker wat de samenhang van doelstellingen en instrumenten betreft. Het kabinet steunt dan ook de voorstellen van de Commissie waar het algemene regelgevingbeginselen, relevante criteria en harmonisatie van bepaalde machtigingsvoorwaarden betreft. Echter, een vetobevoegdheid van de Commissie op basis van een aantal algemeen geformuleerde criteria zonder weging, gaat te ver en doet geen recht aan de nationale verschillen. Spectrumgebruik voor draadloze breedband verschilt per lidstaat afhankelijk van geografische omstandigheden (bevolkingsdichtheid) en van de beschikbaarheid van alternatieve infrastructuren (WiFi, vaste netwerken). Nationale omstandigheden en doelstellingen bepalen in hoge mate hoe een verdelingsprocedure vorm wordt gegeven.

Bij marktregulering is het belangrijk dat de door een nationale toezichthouder opgelegde verplichtingen passen bij de omstandigheden/problemen op de markt en deze gerechtvaardigd zijn in het licht van de doelstellingen van het regelgevend kader. Dat is niet alleen belangrijk voor de mededinging in het algemeen, maar uiteraard ook voor de bedrijven die het betreft, zowel voor de gereguleerde partijen als de partijen die baat hebben bij regulering. Om dergelijk maatwerk te kunnen leveren heeft een nationale toezichthouder een zekere beleidsruimte nodig. Als die ruimte er niet zou zijn, leidt dat mogelijk tot overregulering in sommige landen en te weinig regulering in andere landen. Dit neemt niet weg dat het belangrijk is ook bij marktregulering, daar waar het kan, te komen tot zoveel mogelijk harmonisering van de te nemen maatregelen. Dit verlaagt toetredingsdrempels voor internationaal opererende bedrijven. Meer harmonisering kan naar de opvatting van het kabinet het beste worden bereikt door de nationale toezichthouders nauw en niet vrijblijvend te laten samenwerken in BEREK, het Europees samenwerkingsorgaan voor toezichthouders. De toezichthouders hebben immers de meeste ervaring met het nemen van maatregelen om mededingingsproblemen op te lossen.

Het kabinet heeft een voorkeur voor deze oplossing boven het geven van extra bevoegdheden aan de Europese Commissie.

Financiële consequenties

Vraag

De leden van de VVD-fractie lezen verder dat in de voorstellen regels zijn opgenomen ten aanzien van de doorberekening van de toezichtkosten aan op Europees niveau opererende bedrijven. Toepassing van deze regels in Nederland zou tot gevolg hebben dat alleen de 12 grootste aanbieders in Nederland worden aangeslagen en dat zij aanzienlijk meer moeten betalen dan nu het geval is. Bij de huidige drempels worden de toezichtkosten gedragen door ongeveer 130 bedrijven. De leden van de VVD-fractie voelen voor een evenwichtige verdeling zoals momenteel in Nederland geldt en waar ook de minister voor lijkt te voelen. Deze leden vragen de minister wat de voor- en nadelen zijn van de voorgestelde systematiek? Gaat de minister een tegenvoorstel doen in de onderhandelingen ten gunste van een eerlijker verdeling van de toezichtskosten?

Antwoord

Op dit moment komen alle bij ACM geregistreerde telecombedrijven in aanmerking om mee te betalen aan de kosten voor het toezicht op de elektronische communicatiemarkt. Bedrijven met een relevante omzet boven de 20 miljoen euro (dat zijn er ongeveer 30) betalen ruim 90% van de toezichtkosten. Ongeveer 100 kleinere bedrijven betalen de overige 10%. Bedrijven met een relevante omzet van minder dan 2 miljoen euro dragen niet bij aan de toezichtkosten. Dit zijn ongeveer 700 bedrijven, die ieder jaar financiële gegevens overleggen aan ACM om te beoordelen of deze bedrijven nog steeds onder de omzetsgrens zitten. De meeste van de betalende bedrijven zijn hoofdzakelijk in Nederland actief, enkele ook in andere Europese landen.

In het voorstel van de Commissie zouden alleen Europese aanbieders betalen. Dat zijn bedrijven die in twee of meer lidstaten actief zijn als aanbieder. Daarnaast betalen alleen die Europese aanbieders die een omzet in Nederland hebben van een half procent van de nationale telecommunicatiemarkt. Die omzetsdrempel zou neerkomen op ongeveer 70 miljoen euro. Dit resulteert er in dat ongeveer 12 bedrijven over blijven die gezamenlijk de toezichtkosten betalen.

Een voordeel van het voorstel is dat de administratieve lasten voor bedrijven waarschijnlijk omlaag kunnen. Ook de uitvoeringslasten van ACM van het doorberekenen van de toezichtkosten zouden omlaag kunnen. Het nadeel is dat het voorstel leidt tot een minder evenwichtige verdeling van de toezichtkosten. Voor twaalf bedrijven stijgen de kosten en een groot aantal bedrijven betaalt niet langer voor het toezicht. Dat zijn bijvoorbeeld de bedrijven die enkel op de Nederlandse markt actief zijn. Het is niet goed uit te leggen dat alleen ondernemingen die Europees actief zijn betalen voor het Nederlandse telecomtoezicht.

Mijn inzet bij de onderhandelingen is daarom gericht op behoud van het principe dat de toezichtkosten worden gedragen door in Nederland opererende aanbieders en niet alleen Europese aanbieders.

Vraag

Volgens de leden van de VVD-fractie leiden de voorstellen uit de verordening tot verdere harmonisatie van de digitale interne markt en daarmee economische groei. Kan de minister een inschatting geven van de welvaartsoverdrachten tussen lidstaten die dit tot gevolg heeft?

Antwoord

Op voorhand is niet aan te geven of er als gevolg van de voorstellen uit de verordening welvaartsoverdrachten tussen lidstaten ontstaan en in welke omvang. Wel is duidelijk dat alle lidstaten zullen profiteren van een versterking van de interne markt.

Spectrumgebruik

Vraag

De leden van de VVD-fractie constateren dat de minister schrijft dat Nederland niet meteen een noodzaak ziet om de start- en einddata van vergunningen te synchroniseren. De leden van deze fractie staan in beginsel positief tegenover zo'n synchronisatie. Daarom zijn zij benieuwd naar de voor- en nadelen van een volledige synchronisatie volgens de minister. Kan de minister die geven?

Antwoord

Het huidige Europese kader biedt al mogelijkheden tot synchronisatie. Zo zijn in het Meerjarenprogramma voor het Radiospectrumbeleid al uiterste data vastgelegd voor de lidstaten om geharmoniseerde banden voor draadloze breedbandcommunicatie beschikbaar te stellen. Dit geldt ook voor de 800 MHz band die voor 1 januari 2013 moet zijn vergund. Dit zal ook gaan gelden voor banden die in de komende jaren geharmoniseerd worden bestemd voor dit doel.

De lidstaten worden in het voorstel van de Commissie verplicht een tijdschema op te stellen voor het beschikbaar stellen van spectrum voor draadloos breedband. Het kabinet is van mening dat transparantie in de lidstaten ten aanzien van de vraag wanneer welk spectrum beschikbaar komt voor draadloos breedband en de algemene voorwaarden hierbij, positief bijdraagt aan investeringszekerheid voor de sector.

Het kabinet is sterk voorstander van het inzichtelijk maken van toekomstige verdeelmomenten, echter zonder de start- en einddatum van vergunningen volledig vast te pinnen. Het kabinet is van mening dat actie op Europees niveau bij kan dragen aan de investeringszekerheid voor bedrijven. Er moet echter ruimte blijven voor flexibiliteit om recht te doen aan nationale verschillen tussen lidstaten. Volledige synchronisatie kan vanwege de uiteenlopende specifieke

ationale omstandigheden en doelstellingen in de lidstaten ingewikkeld en langdurig worden. Synchronisatie van met name de startdatum stuit nu ook vaak op uitvoeringsproblemen. Soms moet rekening worden gehouden met grenscoördinatieproblemen met niet-EU buurlanden (waar andere diensten storing kunnen ondervinden van de in de EU geharmoniseerde toepassing) of met bestaand ander gebruik (bijvoorbeeld omroep), waar niet tijdig alternatieven voor kunnen worden gevonden. Zo hebben 14 lidstaten bij de Commissie uitstel gevraagd voor het nationaal ten uitvoer leggen van het 800 MHz besluit. Naar verwachting zal de Commissie dit voor een belangrijk deel honoreren.

Vraag

De leden van de VVD-fractie vragen of de minister ook aan kan geven welke consequenties de maatregelen tot verdere harmonisering van het spectrumbeleid hebben voor de investeringsmogelijkheden van de sector in fysieke infrastructuur?

Antwoord

De Commissie stelt verdere harmonisatie van vergunningverlening voor door het vaststellen van regelgevingbeginselen en criteria voor het spectrumgebruik. Dit betreft onder meer het toepassen van de minst belastende machtigingsprocedure (veilingregeling), criteria voor dekkingsverplichtingen en voorwaarden bij maatregelen voor het bevorderen van concurrentie. Het kabinet kan zich op hoofdlijnen vinden in deze beginselen en criteria. Dit draagt bij aan de investeringszekerheid van de sector.

Echter, bij verdere harmonisatie en coördinatie van vergunningverlening zal vaak geen rekening gehouden worden met specifieke nationale omstandigheden in de lidstaten zoals de mate waarin er sprake is van effectieve concurrentie in de markt. Minder concurrentie kan dan leiden tot minder investeringen.

Daarnaast worden lidstaten in het voorstel van de Commissie verplicht een tijdschema op te stellen voor het beschikbaar stellen van spectrum voor draadloos breedband. Het kabinet is van mening dat transparantie in de lidstaten ten aanzien van de vraag wanneer welk spectrum beschikbaar komt voor draadloos breedband en de algemene voorwaarden hierbij (zoals de looptijd van een vergunning), positief bijdraagt aan investeringszekerheid voor de sector.

Markt- en toegangsregulering

Vraag

De leden van de VVD-fractie merken op dat de Europese Commissie voorstelt om terughoudender om te gaan met de toepassing van toegangsregulering van vaste netwerken om zo een gunstiger klimaat voor investeringen te creëren. De minister gaat hier niet in mee, door te stellen dat toegangsregulering nodig kan zijn om alternatieve aanbieders ook de mogelijkheid te geven om de concurrentie daadwerkelijk aan te kunnen gaan. Graag horen de VVD-fractieleiden hoe de minister concreet aankijkt tegen de voorstellen van de Europese Commissie aangaande toegangsregulering en hoe hij gaat bijsturen. Deelt de minister de vrees van de VVD-fractieleiden dat de Nederlandse telecommunicatiemarkt af lijkt

te stevenen op een duopolie van KPN en de kabels? Is de minister met deze leden van mening dat dit voorkomen moet worden? In hoeverre draagt de voorgestelde verordening bij aan het risico van een ontwikkeling richting een duopolie? Leidt een duopolie volgens hem tot hogere of lagere prijzen voor consumenten? Welke mogelijkheden heeft de Autoriteit Consument & Markt (ACM) om op basis van de voorliggende verordening te voorkomen dat het duopolie in Nederland zich versterkt? Welke mogelijkheden heeft de ACM op basis van deze verordening om te waarborgen dat vaste en mobiele aanbieders gelijke mogelijkheden hebben om zogeheten 'quad play'-bundels aan te bieden?

Antwoord

Ik hecht er aan dat ACM de bestaande ruimte behoudt om adequate toegangsregulering op te leggen, ook in het geval van een duopolie. De Commissie overweegt in de verordening dat nationale regelgevende instanties, zoals ACM, in hun marktanalyse en bij de vraag of tariefregulering noodzakelijk is, de concurrentie in de eindgebruikersmarkt moet meewegen. Dat is al conform de huidige praktijk bij ACM. Daarbij overweegt de Commissie dat, zonder vooruit te lopen op de uitkomsten van de marktanalyses door nationale toezichhouders, de aanwezigheid van twee zogeheten vaste *next generation access* netwerken mogelijk voldoende waarborgen biedt voor de ontwikkeling naar super snelle breedbandnetwerken en -diensten wat volgens de Commissie een belangrijke parameter is voor de mate van concurrentie in de eindgebruikersmarkt. Het is met name de laatste passage die voor onrust heeft gezorgd. De Commissie heeft Nederland op verschillende niveaus laten weten er niet op uit te zijn de huidige marktregulering in Nederland aan te tasten noch de concurrentie in de markt te willen afmeten aan het tellen van het aantal netwerken. Nederland zal zich ervoor inzetten dat de Europese Commissie afdoende garantie geeft dat de concurrentie en de vraag wat passende verplichtingen zijn, niet zal worden afgemeten aan de hoeveelheid netwerken in een markt.

De voorstellen van de Commissie lijken vooral gericht op het tot stand brengen van snellere breedbandnetwerken. Veel Europese landen laten zich moeilijk vergelijken met Nederland, omdat we hier al twee vrijwel volledig landelijk dekkende, volwaardige breedbandnetwerken hebben. Waar mogelijk additionele prikkels nodig zijn in landen waar de opwaardering of uitrol van breedbandnetwerken nog niet vordert, ben ik van mening dat per geval zal moeten worden beoordeeld in welke mate een lossier regime van toegangsregulering kan bijdragen aan de aanleg van die netten. Ik ben echter van mening dat een netwerkaanbieder uiteindelijk altijd geprikkeld moet worden door concurrentie. Zelfs in Nederland met de aanwezigheid van twee landelijk dekkende vaste netwerken, is die aanwezigheid niet per se voldoende borg voor effectieve concurrentie. Op de vraag echter of een duopolie leidt tot hogere of lagere prijzen voor de consument is geen eenduidig antwoord te geven. Dat hangt sterk af van de situatie. ACM heeft in 2011 in haar breedbandanalyse geconcludeerd dat toegangsregulering zou leiden tot lagere prijzen voor de consument en meer keuze. In welke mate dat voor de komende jaren het geval is, zal moeten blijken uit de volgende marktanalyses die ACM recent gestart is.

ACM is de aangewezen instantie die in zijn marktanalyses kijkt of er sprake is van aanmerkelijke marktmacht die noopt tot reguleringsmaatregelen als toegang. Als de mogelijkheid om zogeheten *quad play*-bundels aan te bieden van belang is voor de concurrentiesituatie op de door ACM onderzochte markten zal dit meegewogen moeten worden in de marktanalyse.

Roaming

Vraag

De leden van de VVD-fractie wijzen erop dat in de ontwerpverordening wordt voorgesteld om uitzonderingen toe te staan op de verplichting om roaming uit het abonnement te halen als de gebruiker dat wil. De VVD-fractieleden steunen de lijn van de minister: roamingtarieven moeten spoedig worden afgebouwd en volledig zijn afgeschaft in 2018. Kan de minister een toelichting geven over de discussie hierover in de Raad? En hoe ligt het krachtenveld in die discussie?

Antwoord

In Raadskader is het roamingvoorstel in deze ontwerpverordening nog niet diepgaand besproken. Net als Nederland steunen de meeste lidstaten het doel van het uiteindelijk volledig afschaffen van de roamingtarieven, maar zijn ze kritisch over de manier waarop de Commissie dit wil bereiken. Belangrijkste kritiek van de lidstaten is dat het voorstel leidt tot rechtsonzekerheid vanwege de recente roamingverordening van 13 juni 2012, naast onnodige kostenverhogingen voor de mobiele aanbieders.

Netneutraliteit

Vraag

De leden van de VVD-fractie hechten aan een vrij en neutraal internet. Dit levert de grootste bijdrage aan economische groei, innovatie en keuzevrijheid voor consumenten. Deze leden sluiten zich aan bij de opvatting van de minister dat het van groot belang is dat principe vast te leggen in de Europese regelgeving. Zij zijn echter er niet gerust op dat de voorliggende verordening daarvoor de juiste handvaten biedt. Zo lezen de VVD-fractieleden in de plannen van de Europese Commissie dat internet service providers voor gespecialiseerde diensten aparte voorwaarden of abonnementen mogen aanbieden mits deze diensten een verhoogde of gegarandeerde "quality of service" vereisen. Deze voorstellen passen niet bij een open internet. Kan de minister aangeven of hij er ook zo over denkt en of hij bereid is zich hier tegen te verweren in Brussel? Is hij bereid daarvoor persoonlijk af te reizen naar de Telecomraad?

Antwoord

Het open en vrij internet moet worden gegarandeerd. Netneutraliteit betreft toegang tot het open "best effort" Internet. Consumenten kunnen hierdoor de door hen gewenste diensten en applicaties over het internet afnemen en de

aanbieders van deze diensten kunnen ze ongehinderd aan de deze eindgebruikers aanbieden. Daarom is het belangrijk dat het principe van netneutraliteit eerder is vastgelegd in de Nederlandse en nu eindelijk ook in de verordening. Daar sta ik 100% voor.

En hoe passen gespecialiseerde diensten zoals (bijvoorbeeld e-health toepassingen of interactieve TV van KPN en Tele 2) bij een open internet gegarandeerd door netneutraliteit? Het betreft hier twee verschillende zaken die elkaar aanvullen. Een belangrijke voorwaarde is dat een gespecialiseerde dienst geen internettoegang mag geven tot het open internet of een vervanging mag zijn voor de internettoegangsdienst. Het zijn diensten (ook wel managed services genoemd) die gebruik maken van het Internet Protocol (IP) en daarbij een betere kwaliteit van dienstverlening garanderen dan de standaard netneutrale 'best effort' (zonder garanties) internettoegang kan bieden. Zo is de Nederlandse praktijk en zo zal ik het met verve verdedigen in Brussel. De onderhandelingen over het gehele voorstel van de Commissie zijn in Raadskader pas begonnen. Zodra de noodzaak zich voordoet zal ik mij in de Telecomraad persoonlijk daarvoor sterk maken.

Vraag

De leden van de VVD-fractie merken op dat de minister ook schrijft dat zo nodig minimum kwaliteitseisen moeten worden vastgelegd voor het open internet. Aan welke eisen denkt de minister dan en gaat hij een lijstje naar Brussel sturen? Hoe schat hij zijn kansen in?

Antwoord

Het open en vrij internet moet altijd gegarandeerd blijven. Het aanbieden van gespecialiseerde diensten mag dan ook niet ten koste gaan van de kwaliteit van de 'best effort' internettoegangsdienst. Vanwege de bestaande breedbandige netwerken acht ik dit risico voornamelijk niet groot, maar ik houd dat scherp in de gaten en mocht dat toch gebeuren, dan kan op basis van de Telecommunicatiewet worden ingegrepen door het vaststellen van minimumkwaliteitseisen voor het open 'best effort' internet. Hierbij kan gedacht worden aan het vaststellen van minimale down- en upload snelheden. Ook de concept-Verordening kent een dergelijke waarborg voor het stellen van minimumeisen aan de kwaliteit van het open internet.

Vraag

Volgens de leden van de VVD-fractie geeft de minister aan dat gespecialiseerde diensten vaak andere eisen stellen aan de kwaliteit van de verbinding met eindgebruikers. Aan welke eisen denkt de minister dan? En in hoeverre rechtvaardigen die uitzonderingsmogelijkheden voor internetaanbieders? En welke uitzonderingsmogelijkheden zijn dat volgens de minister?

Antwoord

Voor eisen aan de kwaliteit van de verbinding met eindgebruikers kan gedacht worden aan capaciteit, veiligheid, vertragingstijd of de stabiliteit van een

verbinding (beschikbaarheid of continuïteit). Aangezien een gespecialiseerde dienst geen internettoegangsdienst mag zijn en zolang de kwaliteit van internettoegangsdiensten niet door gespecialiseerde diensten wordt aangetast, lijkt er geen sprake van (het rechtvaardigen van) uitzonderingsgronden. Immers eindgebruikers hebben ongehinderde toegang tot het open internet en mocht de kwaliteit van het open internet teruglopen dan kan en zal ik ingrijpen.

Vraag

De leden van de VVD-fractie vragen de minister of hij een overzicht kan geven van het krachtenveld tussen lidstaten inzake de voorstellen over netneutraliteit?

Antwoord

Nederland is het eerste land in de EU dat netneutraliteit wettelijk heeft geborgd (Slovenië als tweede). Er zijn andere landen die zich ook hebben beraadslaagd over het wettelijk regelen (voorafgaand aan de Verordening) zoals België, Frankrijk, Luxemburg en Duitsland, maar vooralsnog geen (nationale) maatregelen hebben genomen.

Met de voorliggende Verordening vragen enkele lidstaten zich af of het binnen de EU regelen van netneutraliteit wel noodzakelijk is (huidige transparantie-maatregelen zouden voldoende zijn), zoals Verenigd Koninkrijk. Enkele lidstaten hebben zich uitgesproken als voorstander (zoals Kroatië, Slowakije, Oostenrijk en Nederland). In hoeverre het vastleggen van netneutraliteit in de Verordening bij de andere lidstaten grote weerstand oproept is nog niet bekend. Netneutraliteit zou op steun kunnen rekenen in het Europees Parlement.

Vragen van de leden van de PvdA-fractie

Algemeen

Vraag

De leden van de PvdA-fractie vragen de minister of hij wil toezeggen dat hij pas instemt met de plannen van Eurocommissaris Kroes als hij de belangrijkste onderhandelingspunten heeft binnengehaald en nadat hij met de Kamer heeft gedebatteerd over zijn visie op de telecommarkt? Volgend jaar zal een nieuwe Europese Commissie aantreden, evenals een nieuw Europees Parlement. De leden van de PvdA-fractie vragen of het definitief aannemen van deze Verordening qua tijd eigenlijk nog wel haalbaar is.

Antwoord

De inspanningen zijn nu volledig gericht op het verwezenlijken van de Nederlandse inzet bij de onderhandelingen die net zijn gestart. De Europese Raad op 24 en 25 oktober jl. heeft de wetgever aangespoord voortvarend te werken aan de spoedige aanneming ervan. Ook onderstreepte de Europese Raad het belang van betere coördinatie bij de timing van en de voorwaarden inzake spectrumtoewijzing, waarbij de nationale bevoegdheden op dit gebied dienen te

worden eerbiedigd. Het bereiken van een resultaat voor de Europees Parlementsvierkiezingen is gelet op de vele vragen die er nog leven bij lidstaten en het Europees Parlement naar verwachting niet waarschijnlijk.

Het uiteindelijke oordeel van het kabinet is afhankelijk van de finale tekst aan het einde van de onderhandelingen. Het kabinet zal uw Kamer op de hoogte houden van de voortgang van de onderhandelingen.

Vraag

Voorts vragen de leden van de PvdA-fractie of Nederland geen slachtoffer wordt van zijn eigen succes als de Europese Commissie beperkingen oplegt voor vaste regulering, terwijl keer op keer blijkt dat twee netwerken niet genoeg zijn. Kent de minister in dat verband voorbeelden van andere landen waar er twee aanbieders zijn en klanten meer dan 100 dollar betalen voor een 'triple play' pakket met lagere snelheden dan in Nederland?

Hoe gaat de minister borgen dat zijn standpunt "two is not enough" niet opgegeven zal moeten worden in de onderhandelingen met de Europese Commissie? Is hij bereid om te garanderen, dat dit punt op geen enkel moment losgelaten wordt?

Kan de minister aangeven wat moet worden verstaan onder "meer terughoudendheid bij de regulering van tarieven voor de toegang van snelle breedbandnetwerken"? Betekent dit dat de Europese Commissie minder toegangsregulering wil? Dat zou dan toch leiden tot minder concurrentie en minder innovatie? Ook vragen de leden van de PvdA-fractie wat voor soort maatregelen de Europese Commissie moeten kunnen blokkeren. Betekent dit dat de ACM overruled zou kunnen worden door de EC?

Antwoord

In het voorstel van de Europese Commissie lijkt de suggestie gewekt te worden dat nationale toezichthouders toegangsregulering moeten verminderen, indien er sprake is van concurrentie tussen twee zogenaamde *next generation access* netwerken (ook wel snelle breedbandnetwerken). Er zijn zorgen ontstaan dat de Europese Commissie daarmee suggereert genoeg te nemen met een duopolie in de (vaste) breedbandmarkt. De terughoudendheid bij regulering van tarieven voor toegang tot snelle breedbandnetwerken is ingegeven door de wens tot spoedige aanleg van die netwerken. Die aanleg zou mede gestimuleerd worden als investeerders meer tariefvrijheid krijgen waarmee ze een redelijk rendement tegemoet kunnen zien in aanwezigheid van concurrerende infrastructuur, dan bij tariefregulering het geval is. Regulering van de toegangstarieven zou enige druk kunnen plaatsen op het verdienmodel van investerende marktpartijen en daarmee de investeringsbereidheid. Als dat de investeringen zou drukken, zou innovatie niet toenemen. Vandaar dat er een behoedzaam evenwicht zal moeten worden gevonden, dat enerzijds voldoende prikkels houdt voor ontwikkeling van snelle breedbandnetwerken, maar anderzijds voorkomt dat door te weinig concurrentie eindgebruikers te veel gaan betalen. Om dit evenwicht goed te kunnen vinden,

hecht ik er aan dat ACM de bestaande ruimte behoudt om adequate toegangsregulering op te leggen, ook in het geval van een duopolie.

De Commissie overweegt in de verordening dat nationale regelgevende instanties zoals ACM in hun marktanalyse en bij de vraag of tariefregulering noodzakelijk is, de concurrentie in de eindgebruikersmarkt moet meewegen. Dat is al conform de huidige praktijk bij ACM. Daarbij overweegt de Commissie dat, zonder vooruit te lopen op de uitkomsten van de marktanalyses door nationale toezichthouders, de aanwezigheid van twee zogeheten vaste *next generation access* netwerken mogelijk voldoende waarborgen biedt voor de ontwikkeling naar super snelle breedbandnetwerken en -diensten wat volgens de Commissie een belangrijke parameter is voor de mate van concurrentie in de eindgebruikersmarkt. Het is met name de laatste passage die voor onrust heeft gezorgd. De Commissie heeft Nederland op verschillende niveaus laten weten er niet op uit te zijn de huidige marktregulering in Nederland aan te tasten noch de concurrentie in de markt te willen afmeten aan het tellen van het aantal netwerken. Het is de Nederlandse inzet ervoor zorg te dragen dat de Europese Commissie afdoende garantie geeft dat de concurrentie en de vraag wat passende verplichtingen zijn, niet zal worden afgemeten aan de hoeveelheid netwerken in een markt.

Daarnaast ligt er een aanbeveling van de Europese Commissie aan de nationale toezichthouders om meer terughoudendheid te betrachten bij het reguleren van de tarieven voor de toegang tot snelle breedbandnetwerken. Het achterliggend doel is om de traditionele, gevestigde telecombedrijven in Europa meer financiële ruimte te geven voor het doen van investeringen. Deze aanbeveling staat los van de Verordening en is in de zomer van 2013 reeds door de Europese Commissie vastgesteld (het betreft een uitvoerende handeling). Voorop blijft staan dat toezichthouders, gegeven de marktsituatie, de verplichtingen opleggen die passend zijn gezien de problemen en gerechtvaardigd gelet op de doelstellingen van het regelgevend kader. Dat betekent dat toezichthouders ook niet zonder meer kunnen concluderen dat tariefregulering niet noodzakelijk is. Het betrachten van terughoudendheid is in de aanbeveling aan voorwaarden verbonden: zo dient er voldoende concurrentie tussen netwerken te zijn, dient er sprake te zijn van effectieve non-discriminatoire toegang voor alternatieve aanbieders en dienen de diensten van de onderneming met aanmerkelijke marktmacht technisch en economische replicerbaar te zijn voor toetreders. Als niet aan die voorwaarden wordt voldaan, dan kan de toezichthouder alsnog tarieven reguleren of een tariefplafond vaststellen.

Tenslotte de vraag of de verordening ertoe leidt dat besluiten van de ACM geblokkeerd zouden kunnen worden door de Commissie. De Commissie heeft in de ontwerpverordening voorgesteld dat zij een veto moet kunnen geven op verplichtingen die nationale toezichthouders voorstellen voor partijen met aanmerkelijke marktmacht. In de praktijk zou dat betekenen dat de Europese Commissie besluiten van ACM kan blokkeren als zij ernstige twijfels over de gekozen maatregelen heeft. Een dergelijke vetobevoegdheid heeft de Commissie op dit moment al over de marktanalyse, maar over de verplichtingen kan de

Europese Commissie op dit moment enkel aanbevelingen doen waarmee ACM zoveel mogelijk rekening moet houden. Ik ben van mening dat het streven naar meer harmonisatie bij marktregulering steun verdient, maar het uitbreiden van de vetobevoegdheden van de Europese Commissie vind ik een te vergaand middel om dat doel te bereiken. Meer harmonisering kan naar de opvatting van het kabinet het beste worden bereikt door 'nationale toezichthouders nauw en niet vrijblijvend te laten samenwerken in BEREC, het Europees samenwerkingsorgaan voor toezichthouders.

Vraag

De leden van de PvdA-fractie vragen de minister of hij kan toelichten waarom slechts de toezichthouder in het land van registratie bevoegd wordt om de machtiging in te trekken? Worden daarmee alle andere toezichthouders in alle andere landen niet buitenspel gezet?

Antwoord

De exclusieve bevoegdheid van de nationale toezichthouder van de lidstaat van herkomst van een Europese aanbieder om de machtiging in te trekken is waarschijnlijk ingegeven door de wens van de Europese Commissie om de centrale positie van die nationale toezichthouder te benadrukken. Naar de opvatting van de regering worden andere toezichthouders niet buiten spel gezet. De maatregel tot een verbod om nog langer op de elektronische communicatiemarkt actief te zijn, zal immers niet snel proportioneel zijn. In vrijwel alle gevallen kan volstaan worden met lichtere maatregelen, zoals bijvoorbeeld het opleggen van een last onder dwangsom of boete. Deze maatregelen kunnen 'gewoon' worden genomen door de nationale toezichthouder van het land waar de overtreding van de regels op het terrein van de elektronische communicatie heeft plaatsgevonden. Daarnaast kunnen andere toezichthouders de nationale toezichthouder van de lidstaat van herkomst verzoeken over te gaan tot opschorting of beëindigen van de machtiging. Zoals in het geval van ernstige of herhaalde inbreuken op de regels in de lidstaat en wanneer handhavingmaatregelen van de toezichthouder niet hebben gewerkt.

Vraag

De leden van de PvdA-fractie vragen hoe een harmonisatie van de rechten van eindverbruikers gestalte zou kunnen krijgen? Is daarbij sprake van maximumharmonisatie? Dit zou dan toch betekenen dat de consumentenbescherming in bepaalde landen achteruit zou gaan? Zou dat ook voor Nederland gelden?

Antwoord

Om een eerlijk speelveld te creëren heeft de Europese Commissie gekozen voor maximumharmonisatie op de delen van consumentenbescherming die in de verordening zijn opgenomen. Voor veel lidstaten zal dit een vooruitgang voor de eindgebruiker betekenen, omdat gekozen is voor een uitgebreid pakket aan maatregelen, met als uitgangspunt een hoog niveau van bescherming. De onderhandelingen in de Raad zijn voor dit onderdeel nog niet begonnen. Voor wat

betreft consumentenbescherming in Nederland is al veel in wet- en regelgeving vastgelegd, onderdeel van zelfregulering of staan deze onderwerpen op de Nederlandse beleidsagenda. Tijdens de onderhandelingen zal ik mij sterk maken dat het goede niveau van consumentenbescherming in Nederland tenminste gehandhaafd blijft. Hierbij hecht ik aan een balans tussen een hoog niveau van consumentenbescherming en het beperken van onnodige lasten voor ondernemers.

Vraag

De leden van de PvdA-fractie vragen waarom de omvang van de extra werkzaamheden door de ACM nog niet goed ingeschat kan worden. Ook vragen deze leden waarom een verhoging van de tarieven een gevolg zou moeten zijn van deze verordening?

Antwoord

De omvang van de extra werkzaamheden door ACM kan nog niet goed worden ingeschat omdat er nog veel discussie plaats vindt over de verordening en de exacte uitwerking daarvan.

Een mogelijke verhoging van tarieven waarvoor marktpartijen worden aangeslagen heeft te maken met het over een kleiner aantal marktpartijen omslaan van de toezichtkosten van ACM dan nu het geval is. In het voorstel van de Commissie zouden alleen bedrijven die in meerdere lidstaten actief zijn als telecomonderneming *en* een omzet in Nederland hebben van een half procent van de nationale telecommarkt mee hoeven te betalen aan de kosten van het toezicht op de elektronische communicatiemarkt door ACM. Dit zou er op neer komen dat ongeveer 12 bedrijven deze toezichtkosten betalen in plaats van de huidige 130 bedrijven.

Vraag

De leden van de PvdA-fractie vragen de minister of hij kan uiteenzetten hoe Nederland gaat profiteren van verdere harmonisatie van de Europese interne markt voor elektronische communicatie? Hoe beoordeelt hij in dit licht de kritische impact analyse van de Europese Commissie over de voorgestelde verordening?

Antwoord

De kritische kanttekeningen worden door mij gedeeld. Vooropgesteld zij dat in het algemeen harmonisatie op de interne markt goed is voor de Nederlandse economie. Het maakt het immers eenvoudiger voor Nederlandse bedrijven om Europees actief te zijn en het vereenvoudigt de toetreding op de Nederlandse markt. Dat laatste is positief voor gebruikers. Hoe Nederland precies gaat profiteren is lastig aan te geven omdat de effecten van de voorgestelde maatregelen onvoldoende inzichtelijk zijn gemaakt. Dit is een punt dat ook door de Impact Assessment Board (IAB) wordt gemaakt. Voor de vraag over de impact assessment verwijs ik u naar het antwoord op de gelijklopende vraag van de leden van de VVD-fractie.

Vraag

De leden van de PvdA-fractie vragen de minister tevens om aan te geven of er zogeheten 'welvaartsoverdrachten' plaats zullen vinden tussen de lidstaten van de EU wanneer wordt geharmoniseerd? Kan de minister daarbij nader ingaan op wat deze betekenen voor de Nederlandse economie onder meer op het terrein van werkgelegenheid, investeringen en consumentenuitgaven.

Antwoord

Op voorhand is niet aan te geven of er als gevolg van de voorstellen uit de verordening welvaartsoverdrachten tussen lidstaten ontstaan en in welke omvang. Wel is duidelijk dat alle lidstaten zullen profiteren van een versterking van de interne markt.

Vraag

De leden van de PvdA-fractie merken op dat uit het fiche blijkt dat de minister op verschillende onderdelen kritisch is op voorstellen uit de verordening. Kan de regering aangeven welke lidstaten welke bezwaren van het kabinet delen?

Antwoord

Alle 28 lidstaten zijn in min of meerdere mate kritisch over de voorstellen. Zo kunnen de voornemens tot een veto van de Commissie op de invulling van het nationale spectrumbeheer en besluiten met betrekking tot marktregulering unaniem op afkeuring van de lidstaten rekenen. De zorgen over de passage over het meewegen van de aanwezigheid van twee NGA-netwerken bij de beoordeling van de concurrentiesituatie op wholesalemarkten en de vraag welke verplichtingen passend zijn, spelen in andere lidstaten minder. Dit omdat in de meeste andere lidstaten er slechts één en soms niet eens een landelijk uitgerold netwerk ligt en de meeste lidstaten dus ver verwijderd zijn van de Nederlandse situatie waar twee vrijwel landelijk uitgerolde netwerken liggen. Het is de Nederlandse inzet ervoor zorg te dragen dat de Europese Commissie afdoende garantie geeft dat de concurrentie en de vraag wat passende verplichtingen zijn, niet zal worden afgemeten aan de hoeveelheid netwerken in een markt.

Harmonisatie spectrum

Vraag

De leden van de PvdA-fractie vragen welke consequenties de maatregelen tot verdere harmonisatie van het spectrumbeleid hebben voor de investeringsmogelijkheden van de sector in infrastructuur en netwerken in Nederland?

Antwoord

De Commissie stelt verdere harmonisatie van vergunningverlening voor door het vaststellen van regelgevingbeginselen en criteria voor het spectrumgebruik. Dit betreft onder meer het toepassen van de minst belastende machtigingsprocedure (veilingregeling), criteria voor dekkingsverplichtingen en voorwaarden bij

maatregelen voor het bevorderen van concurrentie. Het kabinet kan zich op hoofdlijnen vinden in deze beginselen en criteria. Dit draagt bij aan de investeringszekerheid van de sector.

Echter, bij verdere harmonisatie en coördinatie van vergunningverlening zal vaak geen rekening gehouden worden met specifieke nationale omstandigheden in de lidstaten zoals de mate waarin er sprake is van effectieve concurrentie in de markt. Minder concurrentie kan dan leiden tot minder investeringen.

Daarnaast worden lidstaten in het voorstel van de Commissie verplicht een tijdschema op te stellen voor het beschikbaar stellen van spectrum voor draadloos breedband. Het kabinet is van mening dat transparantie in de lidstaten ten aanzien van de vraag wanneer welk spectrum beschikbaar komt voor draadloos breedband en de algemene voorwaarden hierbij (zoals de looptijd van een vergunning), positief bijdraagt aan investeringszekerheid voor de sector.

Vraag

De leden van de PvdA-fractie vragen waarom het kabinet kiest voor de Radio Spectrum Policy Group (RSPG), een bestaand samenwerkingsverband van lidstaten, als alternatieve partij? Op welke wijze verwacht het kabinet dat dit samenwerkingsverband in staat is verdere harmonisatie te realiseren? En waarin verschilt dit van de huidige gang van zaken?

Antwoord

Het kabinet is van mening dat het streven naar meer harmonisatie steun verdient, maar vindt de vetobevoegdheden van de Europese Commissie ten aanzien van het gebruik van spectrum voor draadloze breedbandcommunicatie in de lidstaten een te vergaand middel. In het voorstel heeft de Europese Commissie veel discretionaire ruimte. Nederland streeft naar een meer evenwichtige situatie en acht het van belang dat voldoende ruimte wordt gelaten aan lidstaten om rekening te houden met specifieke nationale omstandigheden. Het kabinet heeft daarom de voorkeur voor een 'bottom-up' benadering via de Radio Spectrum Beleidsgroep (de RSPG) in plaats van een 'top-down' benadering via de Commissie, omdat daarmee beter ingespeeld kan worden op de behoefte aan flexibiliteit gegeven de verschillen tussen lidstaten.

De RSPG is een adviesorgaan dat op verzoek de Commissie, de Raad en het EP adviseert over strategische spectrumvraagstukken. De RSPG is goed in staat om een opinie over 'best practices' uit te brengen die ook leidraad kan zijn voor marktpartijen bij openbare consultaties over in lidstaten voorgenomen plannen. Daarnaast zouden voorgenomen verdeelprocedures collegiaal in de RSPG kunnen worden besproken.

Het verschil met de huidige gang van zaken is dat een gezaghebbend orgaan als de RSPG een opinie maakt over het optimaal inzetten van beschikbare instrumenten en dat de lidstaten dit in hun voorbereidingen van een verdeelprocedure mee zullen nemen.

Bescherming eindgebruikers

Vraag

De leden van de PvdA-fractie vragen of het klopt dat andere EU lidstaten in vergelijking met Nederland achter lopen op bescherming van de eindgebruikers? Zo ja, welke voorstellen uit de verordening versterken de consumentenbescherming in die EU lidstaten?

Welke voorstellen op het gebied van consumentenbescherming zijn niet reeds opgenomen in Nederlandse wetgeving? Hebben de betreffende voorstellen toegevoegde waarde voor de Nederlandse situatie? Hebben lidstaten de vrijheid naast de Europees geharmoniseerde consumentenbepalingen aanvullende consumentenbescherming op nationaal niveau te handhaven?

Antwoord

Voor alle EU-lidstaten geldt dat ze al moeten voldoen aan het minimumniveau van consumentenbescherming, zoals dat is neergelegd in de Universele dienstrichtlijn. Hierin zijn maatregelen opgenomen ter bescherming van de consument (waaronder minimumeisen die gelden voor contracten, informatieverplichtingen en regels ten aanzien van de kwaliteit van de dienst en overstappen). Omdat het om een richtlijn gaat, kan deze op verschillende manieren zijn omgezet in de lidstaten. Ik heb geen precies beeld van welke voorstellen in welke EU lidstaat tot een versterking van de consumentenbescherming zal leiden. De onderhandelingen over dit deel van de verordening moeten nog starten.

De voorstellen die in de verordening zijn opgenomen voorzien in meer eisen aan transparantie van informatie dan de richtlijn nu doet. Zo moeten aanbieders meer informatie publiceren, bijvoorbeeld over de faciliteiten die beschikbaar zijn om het dataverbruik te controleren. Aanbieders moeten ook meer informatie verstrekken voordat een contract wordt afgesloten. Daarbij dienen ook de werkelijk beschikbare internetsnelheden te worden vermeld, evenals de eventuele kosten die zijn verbonden aan tussentijdse beëindiging. In de verordening zijn verder maatregelen opgenomen die erop zijn gericht om de kosten voor de gebruiker in de hand te houden, zoals het ter beschikking stellen van een faciliteit waarbij hij een maximumbedrag kan instellen, waarna de dienstverlening wordt gestopt en pas wordt hervat op het moment dat de eindgebruiker hierom heeft verzocht. Overstappen tussen aanbieders wordt door de voorstellen in de verordening vergemakkelijkt, bijvoorbeeld doordat de nieuwe aanbieder verplicht is de overstap te faciliteren en een voorziening voor het doorsturen van e-mails te treffen. Ten slotte wordt de bescherming op een aantal punten verbreed naar alle eindgebruikers, dus niet alleen consumenten, maar ook (klein)zakelijke gebruikers.

Het merendeel van deze voorstellen is al in wet- en regelgeving vastgelegd, is onderdeel van zelfregulering of staat op de Nederlandse beleidsagenda.

Voor de onderwerpen die worden bestreken door de verordening geldt dat geen aanvullende nationale regels mogen worden vastgesteld. Voor de onderwerpen

rond bescherming van eindgebruikers die buiten de scope van de verordening vallen, bestaat, voor zover de richtlijn dit toestaat, wel de mogelijkheid om verdergaande nationale regels te stellen, Dit kan wel invloed hebben op het eerlijk speelveld binnen Europa.

Roaming

Vraag

De leden van de PvdA-fractie vragen hoe de voorstellen over roaming in deze verordening zich verhouden tot de huidige roaming verordening van 1 juli 2012, die nu geïmplementeerd wordt door de sector?

Zijn er momenteel al proposities voor bellen, sms-en en data beschikbaar waarbij het onderscheid tussen de kosten van buitenlandse en binnenlandse gesprekken grotendeels verdwenen is? Zo ja, kan een overzicht worden gegeven van de ontwikkelingen wat dat betreft?

Antwoord

De Europese Commissie wil met haar nieuwe roamingvoorstel het verlagen van de roamingtarieven tot het niveau van de nationale tarieven ('roam like home') versnellen. De Commissie wil dat doel bereiken door mobiele aanbieders die op vrijwillige basis per 1 juli 2014 pan-Europese 'roam like home'-abonnementen aanbieden uit te zonderen van de verplichtingen uit de huidige roamingverordening. Zij hoeven dan niet te voldoen aan de toegangs- en ontkoppelingsverplichting. Voorwaarde is wel dat zij bilaterale of multilaterale roamingovereenkomsten met andere roamingaanbieders afsluiten die moeten garanderen dat in alle lidstaten door tenminste één aanbieder de pan-Europese 'roam like home'-bundel wordt aangeboden. Dit leidt voor de telecombedrijven tot grote rechtsonzekerheid, omdat zij zich hebben ingesteld op het implementeren van de huidige roamingverordening en daarvoor al hoge investeringskosten maken.

Voor wat betreft proposities voor bellen, sms'en en data worden in Nederland geen 'roam like at home'-aanbiedingen gedaan, zoals de Commissie in haar voorstel heeft staan.

Vraag

De leden van de PvdA-fractie merken op dat de minister voorstelt om een concrete einddatum in de verordening op te nemen voor de volledige afschaffing van roamingopslagen, als voorbeeld wordt genoemd 1 juli 2018. Hoe wordt daar in andere lidstaten over gedacht en worden daar ook concrete einddata genoemd? Zo ja, welke? Hoe wordt er in de zuidelijke lidstaten van de Europese Unie (EU) over gedacht?

Antwoord

Net als Nederland steunen de meeste lidstaten het doel van het uiteindelijk volledig afschaffen van de roamingtarieven, maar zijn ze kritisch over de manier

waarop de Commissie dit wil bereiken. Belangrijkste kritiek van de lidstaten is dat het voorstel leidt tot rechtsonzekerheid vanwege de recente roamingverordening van 13 juni 2012, naast onnodige kostenverhogingen voor de mobiele aanbieders. Het is nog niet bekend hoe andere lidstaten staan tegenover een concrete einddatum voor de volledige afschaffing van de roamingopslagen. De Brusselse onderhandelingen over het gehele voorstel van de Commissie zijn pas begonnen. Zodra het roamingdeel inhoudelijk aan de orde komt, zullen naar verwachting de lidstaten zich ook uitspreken over dat aspect.

Marktregulering

Vraag

Volgens de leden van de PvdA-fractie lijkt de Nederlandse vaste telecommunicatiemarkt steeds sterker af te stevenen op een duopolie van KPN en de kabels. De topman van Tele2, de grootste alternatieve vaste aanbieder, heeft recent publiekelijk gezinspeeld op verkoop van de vaste telecomactiviteiten. Online, de op één na grootste alternatieve aanbieder, is door moeder T-Mobile reeds in de verkoop gezet. Houdt dit verband met het Europese voorstel om terughoudender om te gaan met toegangsregulering tot de vaste netten? Voorts vragen de leden van de PvdA-fractie of het klopt dat de Europese Commissie de Amerikaanse markt, waarbij sprake is van een klassiek duopolie, ziet als het wenkend perspectief voor de Europese markt? Klopt het beeld dat in het Amerikaanse duopolie sprake is van relatief moderne netwerken, maar zeer hoge consumentenprijzen? De leden van de PvdA-fractie vragen waar de consument momenteel het meest waar voor zijn geld heeft, in Amerika of in Nederland? Welke mogelijkheden heeft ACM op basis van de verordening om te voorkomen dat het duopolie in Nederland zich versterkt?

Antwoord

Er is voor zover ik weet geen directe link tussen het (voorgenomen) afstoten of verkopen van (onderdelen van) het vaste net door enkele aanbieders en de Europese voorstellen. T-Mobile heeft in 2012 al aangegeven zich te willen richten op mobiel internet. De verkoop van Online past in dat beeld. Vodafone heeft daarentegen recent aangekondigd juist in vaste netwerken te willen investeren om haar afhankelijkheid van KPN te verkleinen.

Voor wat betreft de vergelijking met de Amerikaanse markt geldt dat deze niet 1-op-1 vergelijkbaar is met de Europese markt. Niet voor niks benadrukt BEREC, het Europees samenwerkingsorgaan voor toezichthouders, dat steeds de nuance opgezocht moet worden¹. Tot dezelfde conclusie komt ook WIK/TNO die in opdracht van het Europees Parlement de Europese en Amerikaanse markt vergeleken. Zij constateren de ene keer Europa, de andere keer de VS voorop loopt al naar gelang welke parameter (kosten breedband of uitrol breedband)

---

¹ BEREC views on the proposal for a Regulation "laying down measures to complete the European single market for electronic communications and to achieve a Connected Continent" (17 oktober 2013, BoR (13) 142)

centraal werd gezet². Uit het BEREC rapport blijkt dat qua prijzen het tarief voor vast breedband in 16 Europese landen lager ligt dan dat in Amerika en de gemiddelde breedbandsnelheden per (vaste) technologie (xDSL, FttX en kabel) hoger zijn. Op mobiel gebied heeft Amerika eerder in snelle 4G netwerken geïnvesteerd dan Europa.

In antwoord op uw laatste vraag. ACM heeft, naast het ex-post mededingingstoezicht ook de ex-ante marktanalyses als bestaand instrument. In geval dat een of meer partijen beschikken over aanmerkelijke marktmacht kan ACM (toegangs-)verplichtingen opleggen om zo concurrentie te bevorderen.

Vraag

De leden van de PvdA-fractie merken op dat de Europese Commissie blijkens artikel 18 van de ontwerpverordening in de toepassing van de toegangsregulering erop lijkt aan te sturen dat alternatieve aanbieders niet langer de gereguleerde mogelijkheid krijgen uitsluitend het laatste stukje glasvezel of koper te huren en voor het overige van eigen faciliteiten gebruik te maken. In plaats daarvan moeten de alternatieve aanbieders gebruikmaken van apparatuur van de partij die toegang geeft (in Nederland is dat KPN). Welke gevolgen heeft dit voor de concurrentie op de vaste infrastructuur, voor de mate waarin concurrenten andere en betere diensten kunnen aanbieden, tegen lagere prijzen?

Antwoord

Artikel 18 heeft betrekking op de inrichting van een Europees virtueel toegangsproduct, wat inderdaad wil zeggen dat een alternatieve aanbieder niet fysiek maar virtueel toegang krijgt tot het netwerk van een partij met aanmerkelijke marktmacht. De bedoeling is de toezichthouder voor te schrijven hoe hij virtuele toegang moet opleggen zodat dit in heel Europa op dezelfde manier gebeurt. De Europese Commissie lijkt echter ook een voorkeur uit te spreken om toegang voortaan alleen nog maar virtueel te verlenen. Hier is Nederland zeer op tegen, omdat virtuele toegang in onze ogen zorgt voor te weinig serieuze concurrentieprikkels voor de partij met aanmerkelijke marktmacht. Dit komt omdat de uitdagende marktpartij met alleen virtuele toegang onvoldoende uitgerust is om te kunnen differentiëren ten opzichte van de producten van de partij met aanmerkelijke marktmacht. Dat is ook waarom de Nederlandse toezichthouder in de praktijk de voorkeur heeft voor fysieke toegang. In Nederland geldt er voor zowel het kopernetwerk als het glasvezelnetwerk op dit moment een verplichting tot het leveren van fysieke toegang. Deze toegang wordt ook afgenomen door concurrenten van KPN. Nederland zal zich dan ook inzetten voor verduidelijking van deze tekst zodat het opleggen van fysieke toegang mogelijk blijft.

Vraag

De leden van de PvdA-fractie vragen welke mogelijkheden ACM onder de verordening heeft om te waarborgen dat vaste en mobiele aanbieders gelijke

---

² WIK, TNO, Entertainment x.O to Boost Broadband Deployment (2013)

mogelijkheden hebben om zogeheten 'quad play' bundels aan te bieden, waarbinnen vaste en mobiele diensten gebundeld worden aangeboden?

Antwoord

ACM heeft het marktanalysekader waarmee ACM in geval van aanmerkelijke marktmacht toegangsverplichtingen kan opleggen. Op basis van dat kader reguleert ACM momenteel de vaste netwerken van KPN. De huidige toegangsverplichtingen op de vaste netwerken van KPN geven mobiele aanbieders de mogelijkheid om naast mobiele diensten ook vaste diensten en quad play aan te bieden. Andersom geldt dat vaste aanbieders zonder eigen mobiele netwerk voor het aanbieden van mobiele diensten (ongereguleerde) toegang bij mobiele aanbieders kunnen inkopen en als MVNO mobiele diensten en in combinatie met diensten over hun vaste netwerk quad play kunnen aanbieden. De toegang tot mobiele netwerken is ongereguleerd, maar zou in geval van aanmerkelijke marktmacht ook gereguleerd kunnen worden op grond van het marktanalysekader. Hiernaast geldt dat ACM ook de algemene mededingingsregels handhaaft.

Netneutraliteit

Vraag

Volgens de leden van de PvdA-fractie is het voor sommige (overheids-)diensten wellicht denkbaar dat zwaardere eisen voor de capaciteit en veiligheid gewenst zijn. Is dit het type diensten dat moet worden verstaan onder 'gespecialiseerde diensten'?

Antwoord

Een gespecialiseerde dienst (ook wel managed service genoemd) maakt gebruik van het Internet Protocol (IP) maar heeft een betere kwaliteit van dienstverlening (met garanties) nodig dan het open internet - door haar 'best effort'-karakter (zonder garanties) - kan bieden. Een voorbeeld hiervan is interactieve televisie van KPN of Tele2. Voor de toekomst wordt verwacht dat gespecialiseerde diensten ook op grote schaal kunnen worden toegepast voor innovatieve toepassingen in bijvoorbeeld zorg- of energiesector. Ook overheidsdiensten kunnen gebruik maken van een gespecialiseerde dienst.

Vraag

De leden van de PvdA-fractie zijn kritisch over de houding van de minister ten aanzien van de voorstellen van de Europese Commissie op het gebied van netneutraliteit. Wat deze leden betreft is netneutraliteit een belangrijke pijler onder een open en innovatieve informatiesamenleving, waar de Europese Commissie aan lijkt te willen tornen.

De minister geeft aan dat er nauwelijks verschillen zijn tussen het voorstel van de Commissie en de netneutraliteit, zoals die in de Telecommunicatiewet vastgelegd is. De leden van de fractie van de PvdA willen graag heel gedetailleerd van de

regering weten welke verschillen er zijn. Daarnaast willen deze leden weten waarom de regering deze voorstellen lijkt te kunnen steunen.

Antwoord

Ik wil eerst de overeenkomsten schetsen om toe te lichten waarom ik de voorstellen van de Europese Commissie steun. Allereerst is het ook in de concept Verordening verboden voor aanbieders van een internettoegangsdienst om toepassingen op het Internet te blokkeren of vertragen, behoudens de vier uitzonderingen zoals op het gebied van congestie of spam. Dit is geheel in lijn met de Nederlandse situatie. Ik kom later in dit antwoord terug op één van deze uitzonderingen.

Zoals in bovenstaand antwoord is aangegeven zijn er naast internettoegangsdiens-ten ook gespecialiseerde diensten. Een gespecialiseerde dienst mag in Nederland geen internettoegang bieden. In de concept-Verordening is in de definitie van een gespecialiseerde dienst bepaald dat deze dienst niet als vervanging van een internettoegangsdienst mag dienen. Dit is in overeenstemming met de Nederlandse praktijk. In aanvulling hierop heeft de Commissie opgenomen dat de gespecialiseerde dienst de kwaliteit van de internettoegangsdienst niet mag verzwakken.

Een andere overeenkomst is dat zowel de Verordening als de Nederlandse wetgeving waarborgen kent om minimumeisen te kunnen stellen aan de kwaliteit van het open internet, waarbij gedacht kan worden aan het vaststellen van minimale down- en uploadsnelheden voor het open internet. Vooral nog is dit een kapstokbepaling waarmee (mochten in de toekomst zich negatieve ontwikkelingen voordoen) kan worden voorkomen dat de kwaliteit van het open internet door het gebruik van gespecialiseerde diensten terugloopt tot een "zandweggetje". Ik heb op dit moment echter geen enkel teken dat er in de nabije toekomst minimum eisen zouden moeten worden opgesteld. Maar als dit nodig is kan en zal ik dat op basis van bestaande wetgeving doen. De Verordening verandert hier niets aan.

Er zijn ook enkele verschillen tussen de Nederlandse netneutraliteit en de concept Verordening. In de Verordening staat bij één van de uitzonderingen op netneutraliteit dat een aanbieder van een internettoegangsdienst specifieke inhoud of diensten mag blokkeren of vertragen op basis van een wettelijk voorschrift of een rechterlijk bevel. Dit is overeenkomstig de Nederlandse situatie. De Verordening kent hierop echter een aanvulling namelijk dat een aanbieder van een internettoegangsdienst ook vrijwillig bij kinderporno of andere ernstige misdrijven mag blokkeren of vertragen. Deze aanvulling is een uitbreiding op de Nederlandse situatie. Het is echter niet aan de aanbieders van internettoegang om te beoordelen wat wel en geen ernstig misdrijf of wat wel of geen kinderporno is. Dit vereist een zorgvuldig oordeel van de rechter, waarbij de belangen van alle partijen en de algemene grondrechten (zoals vrijheid van meningsuiting) worden afgewogen. Zoals aangegeven in het BNC fiche is deze aanvulling te ruim. Ik zet in op het verwijderen van deze aanvulling uit de Verordening. Een ander verschil is dat in de concept-Verordening expliciet een algemene bepaling over non-

discriminatie van diensten is opgenomen, terwijl deze in Nederland is toegespitst op een verbod op tariefdifferentiatie. Door de Commissie is bevestigd dat haar bepaling ook het tariefdifferentiatieverbod omvat. Uiteraard zal ik mij ervoor inzetten dit in de loop van de onderhandelingen expliciet bevestigd te krijgen.

Met het oog op meerdere verzoeken van de Tweede Kamer om de Nederlandse netneutraliteit ook in Europa te waarborgen, mede vanwege het gewenste gelijke speelveld voor aanbieders van internettoegang, steunt de regering de voorstellen van de Commissie en zal zich er voor inzetten het Europese voorstel volledig conform de Nederlandse uitgangspunten te realiseren.

Vraag

Volgens de leden van de PvdA-fractie kwam één van de kritische adviezen over de wijziging van de netneutraliteit door de Europese Commissie van de Europese toezichthouder op de privacy. Deze constateerde dat de voorgestelde beperkingen een aantasting van de privacy met zich meebrengen, onder andere door het scannen en apart behandelen van specifieke diensten. De leden van de PvdA-fractie willen graag een reactie van de minister op het advies van de Europese toezichthouders.

Antwoord

Op hoofdlijnen gaat de opinie van de European Data Protection Supervisor (EDPS) in op de volgende aspecten:

1. De uitzondering dat een aanbieder van internettoegang mag blokkeren of vertragen op basis van een gerechtelijk bevel, wettelijk voorschrift of vrijwillig om kinderporno of andere ernstige misdrijven te voorkomen of te verhinderen.
2. Het benadrukken van het belang van duidelijke transparantie bepalingen (bij het aangaan van een abonnement en gedurende de looptijd van een abonnement).
3. De (gewenste) rol voor de toezichthouder op de privacy (in Nederland: het college bescherming persoonsgegevens) voor wat betreft de maatregelen voor verkeersmanagement bij de uitzonderingen op netneutraliteit in aanvulling op de telecommunicatie toezichthouder (in Nederland: Autoriteit Consument en markt).

Voor wat betreft deze aspecten wil ik kort reageren:

1. De EDPS is niet alleen tegen de bepaling dat een aanbieder van internettoegangsdiensten vrijwillig mag blokkeren of vertragen om kinderporno of andere ernstige misdrijven te voorkomen of te verhinderen, maar vindt ook de mogelijkheid om op nationaal niveau op basis van een wettelijk voorschrift te ruim en vraagt het schrappen van deze onderdelen. Voor wat betreft het eerste gedeelte over kinderporno en andere ernstige misdrijven kan ik (zoals in bovenstaand antwoord aangegeven) uiteraard instemmen. Ik zou conform de Nederlandse netneutraliteit de bepaling over wettelijk voorschrift willen behouden.

2. DE EDPS wil de transparantiebepalingen verder aanscherpen zodat aanbieders ook informatie dienen te verstrekken aan de eindgebruikers over de technieken die zij gebruiken in kader van verkeersmanagement. Hier ben ik op zich niet op tegen.
3. De aanvulling dat de nationale toezichthouder op de privacy ook bevoegdheden dient te hebben voor wat betreft maatregelen voor verkeersmanagement bij de uitzonderingen op netneutraliteit (zoals congestie en spam) lijkt dubbelop. Ik heb alle vertrouwen in de ACM dat zij deze taak naar goed behoren kan uitoefenen en dat in het geval dat ACM aanvullende expertise nodig heeft zij deze hulp zal inroepen bij het college bescherming persoonsgegevens.

Vraag

De leden van de PvdA-fractie hechten uit principe aan netneutraliteit. Zij willen weten of de regering hen daarin steunt.

Antwoord

De regering steunt dit.

Vragen van de leden van de PVV-fractie

Vraag

De leden van de PVV-fractie hebben met veel ongenoegen kennisgenomen van het voorliggende Europese wetsvoorstel om de Nederlandse telecommarkt om zeep te helpen. Deze leden zijn dan ook verbijsterd dat de minister hier grotendeels mee instemt. Daarbij vragen de leden van de PVV-fractie zich ook af hoe hard de aangegeven kritiekpunten van de regering zijn op dit fiche. Kan de minister aangeven of hij bereid is van zijn veto recht gebruik te maken indien de bezwaren vooral op het gebied van ongewenste overdracht van bevoegdheden en netneutraliteit niet worden ingewilligd? Of tekent de minister, zoals de leden van de PVV-fractie van dit kabinet gewend zijn, uiteindelijk gewoon weer bij het kruisje voor dit hele pakket aan telecomvoorstellen?

Antwoord

De inspanningen zijn nu volledig gericht op de onderhandelingen en het verwezenlijken van de Nederlandse inzet. Het voorstel zal hoe dan ook nog wijzigen in de loop van de onderhandelingen, zeker omdat Nederland niet de enige lidstaat is die amendementen wil maken. In deze fase zijn alle kritiekpunten hard omdat de onderhandelingen nog moeten beginnen en de tekst dus ongewijzigd is. De Europese Raad, inclusief Nederland, heeft aangegeven over deze Verordening een intensief debat te willen hebben en dus de inhoud boven het tijdspad te verkiezen. Overigens is er geen sprake van een vetorecht. Het voorstel wordt aangenomen bij een gekwalificeerde meerderheid zoals in de Europese Unie gebruikelijk is. In hoeverre het nodig is tegen te stemmen, is afhankelijk van de finale tekst aan het eind van de onderhandelingen. Ik zeg u toe dat Nederland pas in zal stemmen met het uiteindelijke pakket als daarover ook een debat in de Tweede Kamer is gevoerd.

Vraag

Overigens is er wat de leden van de PVV-fractie betreft naast de ongewenste overdracht van bevoegdheden aan Brussel genoeg reden om dit voorstel van Eurocommissaris Kroes linea recta door de papierversnipperaars te halen. Zo blijkt haar grootste stokpaardje het verlagen van de roamingtarieven een regelrechte farce en zal dit resulteren in een hogere telefoonrekening voor de consument. Weliswaar vallen de kosten voor bellen en mobiel internetten in het buitenland lager uit, maar er is, zoals de minister zelf schrijft, niets wat de telecombedrijven in de weg staat om dit door te rekenen in een verhoging van de nationale tarieven of abonnementskosten. Kortom dit voorstel gaat er voor zorgen dat Henk & Ingrid iedere maand de rekening gepresenteerd krijgen voor die 1 à 2 keer per jaar dat ze gedurende hun vakantie kunnen profiteren van de verlaagde roamingtarieven in het buitenland. Bovendien is ook dat twijfelachtig, want inmiddels zijn er zelfs op de Franse campings en op de piste al Wi-Fi mogelijkheden waardoor veel Nederlanders op hun vakantie al steeds minder gebruik maken van mobiel bellen/data verbruik in het buitenland. Aangezien Nederland zowel qua mobiel bellen als mobiele data nog steeds het duurst van Europa is denken deze leden dat veel Nederlanders meer behoefte hebben aan een lagere maandelijkse telefoonrekening dan verlaagde roamingtarieven binnen de EU. Deelt de minister deze conclusie? En zo ja, waarom ondersteunt deze minister dan dit voorstel tot verlaging van de roamingtarieven terwijl dit kan resulteren in hogere maandelijkse abonnementskosten?

Antwoord

Het verlagen van de roamingtarieven speelt al sinds 2007 toen een Europese verordening in werking trad die deze verlaging verplicht oplegde aan de mobiele aanbieders. Deze verlagingen heeft Nederland altijd gesteund. Het kabinet steunt ook nu het doel dat de Europese Commissie nastreeft met haar voorstel tot verdere verlaging en uiteindelijk afschaffing van de roamingtarieven. Het kabinet acht het van belang dat zakelijke gebruikers en consumenten niet onnodig extra betalen voor een telecomdienst op het moment dat zij de grenzen binnen de Europese interne markt passeren. Alleen ben ik het niet eens met de manier waarop de Commissie heeft voorgesteld dit doel te bereiken. Het kabinet zou graag zien dat er een heldere lijn wordt gekozen die bedrijven meer rechtszekerheid en voldoende tijd geeft zich op de nieuwe situatie aan te passen en tegelijkertijd een harde einddatum stelt voor de afschaffing van de roamingtarieven. Hier zal ik me tijdens de onderhandelingen dan ook hard voor maken, .

U stelt in uw vraag dat Nederland het duurst van Europa is wat betreft mobiel bellen en mobiele data. Zoals ik de Kamer ook heb toegezegd tijdens het AO Telecom van 28 mei jl.. heb ik onderzoek laten verrichten naar de prijzen voor mobiele telefonie en data in Nederland in vergelijking met andere lidstaten. Over de uitkomsten van dit onderzoek zal ik u nog dit jaar informeren.

Vraag

Verder constateren de leden van de PVV-fractie ook dat, dankzij de voorstellen op het gebied van eindgebruikersbescherming, de regeldruk en lasten voor het bedrijfsleven toenemen. Toch concludeert de minister daaruit dat de lasten voor burgers afnemen. Kan de minister aangeven op welke wijze extra regeldruk en lasten voor het bedrijfsleven kan resulteren in lagere lasten voor de burger? Welke waarborgen heeft de minister dat telecombedrijven deze extra regeldruk en lasten niet doorberekenen aan hun klanten? Kan de minister een indicatie geven van het effect van dit pakket aan maatregelen op de maandelijkse vaste abonnementskosten van de Nederlandse burgers, dus exclusief additionele kosten zoals telefoon/data kosten in het buitenland?

Antwoord

Ik constateer inderdaad dat een aantal maatregelen met name op het gebied van eindgebruikersbescherming extra regeldruk en lasten opleveren voor bedrijven. Dit kan het gevolg zijn als bedrijven moeten voldoen aan meer eisen om de consument te beschermen. U stelt dat ik de conclusie zou onderschrijven dat deze extra lasten resulteren in lagere lasten voor de burger. Dit is niet het geval. Het zijn de maatregelen zelf die bijdragen aan lagere lasten voor burgers, onder meer omdat ze meer inzicht krijgen in de kwaliteit van hun dienstverlening, meer informatie krijgen voordat ze een contract afsluiten, makkelijker kunnen overstappen (denk aan e-mailportabiliteit) en meer faciliteiten krijgen om hun kosten beter in de hand te houden (voorstellen voor mobiele data). Het is aan de telecombedrijven zelf om te bepalen of en zo ja hoe ze de effecten van deze verordening in hun prijs/proposities laten terugkomen. Ik kan u dan ook geen indicatie geven van een eventuele verlaging of verhoging van tarieven die door de voorstellen zullen worden doorgevoerd.

Vraag

De leden van de PVV-fractie merken op dat dit voorstel immers ook gaat over de harmonisatie van marktregulering en indien het door telecombedrijven gevreesde "two is enough" voorstel van Eurocommissaris Kroes wordt doorgevoerd dan betekent dit mogelijk zelfs het einde van de mobiele activiteiten voor bedrijven als Tele2, T-Mobile en Vodafone op Nederlandse bodem. De leden van de PVV-fractie waren dan ook verheugd dat de minister daar in een eerder overleg met de Kamer stellig afstand van nam, maar lezen daar in de brief bij dit voorstel weinig van terug. Is de minister nog steeds van mening dat "two not enough" is en kan hij aangeven of er in dit Europese voorstel elementen zitten die het tegenovergestelde impliceren en zo ja welke? Bij de presentatie van het Ecorys rapport bleek namelijk dat het zelfs voor de juristen van eerder genoemde telecombedrijven onduidelijk was in hoeverre de plannen van Eurocommissaris Kroes een beperking van de marktregulering met zich meebrengen. Kan de minister aan al deze onduidelijkheid een einde maken en klip en klaar aangeven of dit pakket de gevreesde beperkingen met zich meebrengt, ja of nee? En indien dat het geval is, deelt de minister dan de mening van de leden van de PVV-fractie dat dit voorstel hoe dan ook van tafel moet aangezien het alle concurrentie en

keuzevrijheid voor de Nederlandse consument, waar met name de Kamer jarenlang voor geknokt heeft, in één klap van tafel veegt? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Vooropgesteld zij dat het regelgevend kader op dit punt ongewijzigd blijft. Nationale toezichthouders voeren marktanalyses uit en als er sprake is van aanmerkelijke marktmacht leggen zij die verplichtingen op die gezien de problemen passend zijn en gerechtvaardigd in het licht van de doelstellingen van het regelgevend kader. De Commissie overweegt in de verordening dat nationale regelgevende instanties zoals ACM in hun marktanalyse en bij de vraag of tariefregulering noodzakelijk is, de concurrentie in de eindgebruikersmarkt moet meewegen. Dat is al conform de huidige praktijk bij ACM. Daarbij overweegt de Commissie dat, zonder vooruit te lopen op de uitkomsten van de marktanalyses door nationale toezichthouders, de aanwezigheid van twee zogeheten vaste *next generation access* netwerken mogelijk voldoende waarborgen biedt voor de ontwikkeling naar super snelle breedbandnetwerken en -diensten wat volgens de Commissie een belangrijke parameter is voor de mate van concurrentie in de eindgebruikersmarkt. Het is met name de laatste passage die voor onrust heeft gezorgd. De Commissie heeft Nederland op verschillende niveaus laten weten er niet op uit te zijn de huidige marktregulering in Nederland aan te tasten noch de concurrentie in de markt te willen afmeten aan het tellen van het aantal netwerken. Het is de Nederlandse inzet ervoor zorg te dragen dat de Europese Commissie afdoende garantie geeft dat de concurrentie en de vraag wat passende verplichtingen zijn, niet zal worden afgemeten aan de hoeveelheid netwerken in een markt.

Vraag

Tenslotte voor wat betreft de netneutraliteit, daar concludeert de minister volgens de leden van de PVV-fractie dat één van de uitzonderingen op de netneutraliteit te ruim geformuleerd is. De leden van de PVV-fractie zijn erg benieuwd op welke uitzondering de minister hier doelt en in hoeverre dit afbreuk doet aan de netneutraliteit zoals wij die hier in Nederland hebben. Kan de minister aangeven over welke uitzondering het hier precies gaat en in hoeverre dat effect heeft op de Nederlandse situatie?

Antwoord

In de Verordening staat bij één van de uitzonderingen op netneutraliteit dat een aanbieder van een internettoegangsdienst specifieke inhoud of diensten mag blokkeren of vertragen op basis van een wettelijk voorschrift of een rechterlijk bevel. Dit is overeenkomstig de Nederlandse situatie. De Verordening kent hierop echter een aanvulling namelijk dat een aanbieder van een internettoegangsdienst ook vrijwillig bij kinderporno of andere ernstige misdrijven mag blokkeren of vertragen. Deze aanvulling is een uitbreiding op de Nederlandse situatie. Het is echter niet aan de aanbieders van internettoegang om te beoordelen wat wel en geen ernstig misdrijf of wat wel of geen kinderporno is. Dit vereist een zorgvuldig oordeel van de rechter, waarbij de belangen van alle partijen en de algemene grondrechten (zoals vrijheid van meningsuiting) worden afgewogen. Zoals

aangegeven in het BNC fiche is deze aanvulling te ruim. Ik zet in op het verwijderen van deze aanvulling uit de Verordening.

Vraag

De leden van de PVV-fractie vragen de minister of hij de mening van deze leden deelt dat het onwenselijk is om netneutraliteit op Europese schaal te regelen indien daarmee afbreuk wordt gedaan aan de netneutraliteit zoals we die in Nederland hebben vastgelegd? Zo ja, kan de minister dan uitleggen waarom hij hier dan toch een positief oordeel over velt?

Antwoord

Ik heb er vertrouwen in dat we netneutraliteit zoals we in Nederland hebben geregeld ook in Europa kunnen regelen. Daar ga en sta ik 100% voor. De Nederlandse uitgangspunten zal ik het met verve verdedigen in Brussel.

Vragen van de leden van de D66-fractie

Vraag

De leden van de fractie van D66 hebben met belangstelling kennisgenomen van het fiche waarin het kabinet reageert op de voorstellen van Eurocommissaris Kroes voor een 'connectief continent' en hebben nog enkele vragen. Zo is het de leden van de fractie van D66 niet helemaal duidelijk hoe de toezichthouders binnen de EU zich tot elkaar zullen gaan verhouden en hoe de Nederlandse regering hier in staat. De vraag die voor deze leden voorop staat is hoe wordt voorkomen dat "cherry picking" zal plaatsvinden. Daarom vragen deze leden de minister hoe het Europese voorstel en de reactie van de regering gaat voorkomen dat hoofdplaats van vestiging en daaraan verbonden de toezichthouder een concurrentievoordeel op gaat leveren. Immers, ondanks dat de regels gelijklopend kunnen zijn, is er altijd een verschil in toepassing van de regels en resources die een toezichthouder in een bepaald land tot zijn beschikking heeft.

Antwoord

In het voorstel van de Commissie zoals dat nu voorligt zijn de veranderingen in de verhoudingen tussen de nationale toezichthouders beperkt. Zo blijft iedere nationale toezichthouder bevoegd om toezicht te houden op de naleving van de regels op het gebied van elektronische communicatie met betrekking tot alle aanbieders die actief zijn op zijn grondgebied. In het geval van een Europese aanbieder kan de nationale toezichthouder van de lidstaat van herkomst als enige besluiten dat een aanbieder in de gehele Europese Unie of een deel daarvan niet meer als aanbieder mag optreden. Verder kan bij de beslechting door een nationale toezichthouder van een geschil tussen twee ondernemingen in het geval waarbij een Europese aanbieder betrokken is, de Europese aanbieder de nationale toezichthouder van de lidstaat van herkomst verzoeken om een advies met betrekking tot het geschil. De geschilbeslechtende nationale toezichthouder moet zoveel mogelijk rekening houden met het advies. De gedachte hierbij is dat dit

een uniforme toepassing van de regels ten goede komt. Verder bepaalt het voorstel dat een Europese aanbieder kan volstaan met een registratie bij de nationale toezichthouder in het land van herkomst. Aparte registratie bij de nationale toezichthouder in de lidstaten van ontvangst is niet meer nodig. Deze nationale toezichthouders worden door de nationale toezichthouder van de lidstaat van herkomst geïnformeerd over de activiteiten van de aanbieder in het land van ontvangst. Omdat iedere nationale toezichthouder, met uitzondering van het vrijwel nooit toegepaste verbod om diensten aan te mogen bieden, op zijn eigen territorium bevoegd blijft voor het toezicht op en de handhaving van de regels met betrekking tot elektronische communicatie is er naar de opvatting van het kabinet geen risico op "cherry picking" door de (Europese) aanbieders.

Vraag

De leden van de fractie van D66 willen graag weten waarom de minister de voorkeur geeft aan de RSPG wat betreft het harmoniseren van spectrumgebruik boven de Europese Commissie. Is het niet logischer om alle hervormingen in het pakket in een hand te houden, vragen deze leden.

Antwoord

De Radio Spectrum Beleidsgroep (RSPG) is een adviesorgaan dat op verzoek de Commissie, de Raad en het EP adviseert over strategische spectrumvraagstukken. De RSPG is goed in staat om een opinie over 'best practices' uit te brengen die ook leidraad kan zijn voor marktpartijen bij openbare consultaties over in lidstaten voorgenomen plannen. Daarnaast zouden voorgenomen verdeelprocedures collegiaal in de RSPG kunnen worden besproken. Het kabinet geeft de voorkeur aan een 'bottom-up' benadering, omdat daarmee beter ingespeeld kan worden op de behoefte aan flexibiliteit gegeven de verschillen tussen lidstaten.

De hervormingen in het pakket zijn aanvullend op het bestaande regelgevende kader, dat van kracht blijft. Wat de Verordening vooral doet is een verdere aanscherping van beginselen die al gelden en een verdere explicitering van beginselen en criteria bij verdeelprocedures.

Vraag

De leden van de fractie van D66 willen ingaan op het punt van toegangsregulering. De genoemde leden delen van de visie van de regering dat 'two is not enough' en zien niet goed wat de Europese Commissie bedoelt met de opmerking dat zo een gunstiger klimaat voor investeringen wordt gecreëerd. Immers, op de lange termijn zijn voldoende spelers een voorwaarde voor effectieve marktwerking en daarmee innovatieve producten en reële prijzen. Zij vragen de regering daarom zich op dit punt nogmaals expliciet uit te spreken.

Antwoord

De regering ziet er weinig in om concurrentie uitsluitend af te meten aan het tellen van het aantal netwerken. In het voorstel van de Europese Commissie

wordt de suggestie gewekt dat de toezichthouder wordt verplicht toegangsregulering te verminderen indien er sprake is van concurrentie tussen twee snelle netwerken. De Europese Commissie lijkt daarmee te suggereren genoeg te nemen met een duopolie in de (vaste) markt om zo een gunstiger investeringklimaat voor de traditionele, gevestigde telecombedrijven te creëren. Ik ben van mening dat per geval zal moeten worden beoordeeld in welke mate een lossier regime van toegangsregulering kan bijdragen aan de aanleg van die netten. Voorts heb ik het oordeel dat een netwerkaanbieder uiteindelijk altijd geprikkeld moet worden door concurrentie. De aanwezigheid van twee vaste netwerken staat niet per se voldoende borg voor effectieve concurrentie. De Commissie heeft Nederland op verschillende niveaus laten weten er niet op uit te zijn de huidige marktregulering in Nederland aan te tasten noch de concurrentie in de markt te willen afmeten aan het tellen van het aantal netwerken. De Nederlandse inzet in de onderhandelingen is erop gericht dat de Europese Commissie afdoende garantie geeft dat de concurrentie en de vraag wat passende verplichtingen zijn, niet zal worden afgemeten aan de hoeveelheid netwerken in een markt.

Vraag

Wat betreft netneutraliteit roepen de leden van de fractie van D66 op tot het correct uitvoeren van de motie Verhoeven (Kamerstuk 33750-XIII, nr. 30).

Antwoord

Ik sta 100% voor netneutraliteit: het open en vrij internet moet worden gegarandeerd, niet alleen in Nederland maar nu ook in Europa. Gespecialiseerde diensten mogen worden aangeboden indien deze geen internettoegang geven tot het open internet of een vervanging zijn voor de internettoegangsdienst. Het aanbieden van gespecialiseerde diensten mag verder niet ten koste gaan van kwaliteit van de 'best effort' internettoegangsdienst. Ik houd dat scherp in de gaten en mocht dat toch gebeuren, dan kan en zal ik ingrijpen door het vaststellen van minimumkwaliteitseisen voor het open internet. Deze uitgangspunten zal ik het met verve verdedigen in Brussel.